

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Seminariekurs i hästens biologi, 5 hp **2018**

**Välfärdsindikatorer för hästar inom rekreation och
prestation**

Frida Norberg

Strömsholm

HANDLEDARE:

Gabriella Thorell, Strömsholm

Seminariekurs i hästens biologi (HO0084) är en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att ge de studerande grundläggande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt kunna analysera och relatera olika värden, samt redogöra för uppgift skriftligt och muntligt. Föreliggande arbete är således ett studentarbete på A-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

INNEHÅLL

REFERAT	2
INLEDNING	2
Problem	3
Syfte	3
Frågeställning	3
LITTERATURSTUDIE	4
Hästen och människan.....	4
Människans påverkan på hästen	4
Hästar inom ridsporten	5
Indikationer	6
Pain Face	6
Stress	6
Konfliktbeteende	7
Utrustning.....	7
DISKUSSION	8
Slutsats	11
REFERENSER.....	11
Litteratur.....	11
Internet	12

REFERAT

Hästar har varit del av samhället i många tusen år. Den första kontakten med att tämja och domesticera hästar var för mat och förflyttning, idag används hästen främst som sport- eller hobbydjur. Förhållandet mellan häst och människa är mycket komplext. Eftersom hästar inte kan uttrycka känslor verbalt ger det den ansvariga människan ett stort ansvar över hästens hälsa och välfärd. Människan har en skyldighet och ett ansvar att inte äventyra hästens välfärd eller utsätta den för onödigt lidande. Därför behöver människan kunna motivera användningen av hästar till sport, prestation och rekreation ur välfärdssynpunkt med tanke på hästens naturliga beteende och dess behov. För att rättfärdiga användningen av hästar utan att äventyra hästens välfärd, jämför detta arbete vetenskapliga belägg som kan identifiera en försvarbar hästhållning.

Frågeställningarna i denna litteraturstudie är, vilka specifika faktorer eller indikatorer kan jämföra och beräkna god hästhållning? Hur kan ryttare motivera användandet av hästar för prestation och rekreation ur välfärdssynpunkt? Utifrån forskningen rörande indikatorer verkar konfliktbeteenden som lovande och säkra välfärdsindikatorer. Andra indikatorer är mätning av stressnivåer och illa anpassad utrustning. "Pain face" är en indikator som går att uppfattas med ögat men inte lika effektiv vid ridning eftersom hästens ansikte skymms från ryttaren. I frågan om rätten att använda hästar sätter litteraturen tydlig fokus på människans ansvar att förvalta hästen med värdighet. Att hästen hålls som ett tamt djur medför många fördelar för hästarna. Mat och skydd mot väder, rovdjur, vissa sjukdomar och skador är några av dem. Dessa fördelar medför i de flesta fall att hästarna frihetsberövas från valmöjligheter i flera av deras basala behov. Att använda hästen i tävlingssammanhang och utsätta den för stress är en nackdel, den kommersiella ridsporten pressar på snabba prestationer och kräver mycket finansiella medel. Om hästens handhavare är väl medveten och aktivt söker sig till kunskap om hästens naturliga behov och beteende, skapas dock bra möjligheter för de tama hästarnas ultimata förhållanden.

Indikatorer som kan användas för att påvisa välfärdsproblem hos hästar är mätning av kortisolnivåer i saliv och blod, ögontemperatur, illa anpassad utrustning, "Pain face" och konfliktbeteenden där den sistnämnda är den säkraste indikationen. Utbildning av ryttare och hästägare om hästens naturliga behov och beteenden utmynnar i en djurhållning där hästens liv får vara så naturligt som möjligt. Likaså att bygga på och efterhålla de redan befintliga lagar och riktlinjer gällande användningen av hästar. Ovan nämnda faktorer är bra kriterier för att motivera människans intentioner gällande användning av hästar inom sport och rekreation.

Nyckelord: Hästvälfärd, Indikatorer, Interaktion.

INLEDNING

Hästar har varit del av samhället i många tusen år. Majoriteten av dagens hästar används till tävling eller rekreation inom hästnäringen (Jones & McGreevy 2010). Jordbruksverket har bestämmelser för den absolut lägsta, accepterade nivå tillåtet för olika områden rörande hushållning och hantering av hästar. Detta för att djuret ska kunna bete sig på ett naturligt sätt för att inneha ett optimalt liv. Djurskyddslagen (SFS 1988:534) 1 kap. 2§ och 17§ bestämmer att djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande eller sjukdom, samt vid träning eller tävling användas på sådant sätt att den inte utsätts för lidande över huvud taget. När det gäller internationell tävling har FEI (Federation Equestre Internationale) och ISES

(International Society of Equitation Science) utifrån forskning om hästvetenskap (Equine Science), tagit fram riktlinjer för etisk djurhållning för tävlingshästar (FEI 201).

Relationen mellan häst och människa har en lång historia, den första kontakten med att tämja och domesticera hästar var för mat och förflyttning. Likt många andra tidigt domesticerade djurarter hålls de idag mer och mer som sällskapsdjur. Även om de i viss del fortfarande används som föda och som jordbruksdjur är hästens största användning idag till sport och rekreation (Hausberger et al. 2008). Förhållandet mellan häst och ryttare är mycket komplext. Eftersom hästar inte kan uttrycka känslor verbalt ger det den ansvariga ett stort ansvar över hästens hälsa och välfärd. För att hushålla hästar behöver den ansvariga vara påläst och uppdaterad för att förstå vad dess handlingar kan få för konsekvenser för hästarna (Williams & Tabor 2017). För att motivera användningen av hästar till sport och rekreation diskuteras svårigheten att påvisa huruvida hästarna uppskattar och är villiga till användandet. Frivillighet och glädje är kriterier som används vid bedömning av aktiviteter som involverar människor, alltså så länge deltagarna vill vara med och ingen lider (Jones & McGreevy 2010). Att människan håller hästen som ett tamdjur medför många fördelar för hästarna, mat och skydd mot till exempel väder, rovdjur, vissa sjukdomar och skador. Dessa fördelar medför i de flesta fall att hästarna frihetsberövas från valmöjligheter rörande många av deras basala behov (Jones & McGreevy 2010). För att hushålla och använda hästar på ett rättvist och försvarbart sätt, måste handhavarna ta ansvar och förstå vikten av deras handlande med hästar (Williams & Tabor 2017). Att förstå hästars behov och tolka de signaler hästen visar är därför viktigt för hästens välfärd (Randel 2016).

Hästar har en direkt och indirekt kontakt med människor eftersom antalet användningsområden för hästarna ökar i både sport- och rekreationssammanhang för att öka människans välmående (Randel 2016). Variationen av hästens användningsområden beror på variationen av de människor som aktivt vistas med hästar professionellt, för rekreation och för hobby. Yrkesverksamma och uppfödare är två exempel. På grund av denna mångfald uppstår kommunikationsproblem och svårigheter mellan häst och människa men även mellan människor. Problemet ökar risken för olyckor och minskad välfärd för hästar, de kriterierna skapar ett behov för forskning och utbildning rörande människor som handskas och arbetar med hästar. Hästens och ryttarens välbefinnande kan även förbättras med hjälp av verktyg och metoder som kan indikera och utvärdera en optimal matchning mellan häst och ryttare (Hausberger et al. 2008).

Problem

Människan har en skyldighet och ett ansvar att inte äventyra hästens välfärd eller utsätta den för onödigt lidande. Därför måste människan kunna motivera användningen av hästar till sport, prestation och rekreation ur välfärdssynpunkt med tanke på hästens naturliga beteende och dess behov.

Syfte

Syftet med studien är att samla in och jämföra befintliga vetenskapliga belägg som kan indikera och visa på en etisk försvarbar hästhållning och användning av hästar för rekreation, sport och prestation.

Frågeställning

Vilka specifika faktorer och indikatorer kan jämföra och beräkna god hästhållning?

Hur kan ryttare motivera användandet av hästar för prestation och rekreation ur välfärdssynpunkt?

LITTERATURSTUDIE

Hästen och människan

Människans påverkan på hästen

Williams och Tabor (2017) utvärderade ryttarens påverkan och ansvar för hästen och hur det påverkade hästens hälsa och välfärd. Detta genom att gå igenom och jämföra tidigare studier som rörde människans påverkan för hästen. Författarna kom fram till att hästens ryttare (samt eventuella ägare och tränare) är ansvariga för den eller de hästar dem tillhandahåller. I det ansvaret inräknades hästens förvaltning, hälsa och välfärd. En stor del av hästarnas välfärdsproblem orsakades av att handhavaren är okunnig vilket kunde leda till oavsiktlig försummelse. Hästens oförmåga att föra talan verbalt gjorde att hästen behövde lita på att människan var förberedd för det som förväntades av den. I ridningen var det ryttarens balans, koordination, reaktionssnabbhet och mentala kunskaper som byggde upp grunden för ryttarens skicklighet. Även de kriterierna hade ryttaren ansvar att underhålla för att själv vara förberedd för den prestation de begär av hästen och av dem själva. En erfaren ryttare hade en mer balanserad och upprätt position i sadeln som gjorde att ryttaren kunde följa med i hästens rörelser på ett naturligt sätt utan att förhindra eller belasta hästen på ett icke önskvärt sätt. Vidare kunde en oerfaren ryttare med en mer ostrukturerad position belasta hästens muskler och strukturer i ryggen negativt. Dessa belastningar kunde leda till skador eller snedhet som hästen behövde kompensera för. På samma sätt är en asymmetrisk ryttare negativt, då snedheten behöver kompenseras samt att hjälpgivningen kan misstolkas av hästen. Forskarna tog även upp att utrustning som var dåligt anpassat för hästen skapade obehag och eventuella skador för de utsatta hästarna. Ett träningsbett som inte passade kunde orsaka tandproblem och oönskade beteenden under ridning. Sadlar som passade dåligt kunde orsaka ryggsmärta, muskelasymmetri eller skador. De menade att ryggsmärta och ryggsjukdomar var stora välfärdsproblem både inom ridningen men också medicinskt då de orsakar prestationssvårigheter och rörelsestörningar hos hästar. Ryttaren är den dominanta parten vilket gör den ansvarig för vilka beslut som ska fattas. Ansvaret över hästens fysiska och psykiska välmående byggde på ryttarens kunskaper rörande hästar. I samma studie nämner författarna att förebilder inom hästsport, ofta framstående ryttare och hästar, skapade trender inom allt från utrustning, träningsmetoder och foder. Dessa trender kunde även de vara skadliga för mottagare utan kunskap och erfarenhet som inte kan tillämpa trenderna på ett rätt eller säkert sätt. Sammanfattningsvis nämnde forskarna att ryttare och hästägare ska stötta och visas till utbildning som rör hästens biologi och välmående. Då skulle en ansvarsfull ryttare kunna använda sig av vetenskapligt beprövade metoder vid träning och tillhandahållning av hästar.

En studie av Wollfram, Baars & Schuetz (2011) undersökte om strukturerad och progressiv träning från marken ökade hästens lydnad och ryttarens självförtroende. Tjugoåtta tyska ryttare, två manliga och tjugosex kvinnliga, med deras egna hästar utgjorde testpopulationen. Inledningsvis ombads ryttarna att göra en tyskspråkig version av ett kognitivt test för att bedöma vilka nivåer av somatisk och kognitiv ångest samt vilket självförtroende ryttarna hade. För att pröva hästarnas lydnadsnivå användes en hinderbana med fem olika moment som ekipagen skulle ta sig igenom. En bedömningsskala mellan poängen 1–4 användes av en domare för att mäta graden av lydnad vid varje moment. Ekipagen medverkade i en strukturerad markbunden träning under sex veckor med mål att förbättra kommunikationen

mellan häst och ryttare. Ryttarna instruerades att ge effektiva hjälper baserat på negativ och positiv förstärkning som lydnadsinstruktioner. Vid slutet av träningsprogrammet utförde ryttarna ett likadant kognitivt test som i början och en hinderbana med hästarna bestående av samma moment men i olik följd. Alla mätmoment, kognitiv ångest, somatisk ångest och självförtroendet hos ryttarna var testade för signifikant skillnad genom ett Wilcoxon Signed Ranks test. Värdena för den somatiska ångesten sjönk signifikant ($Z = -3.36$; $p < 0.001$) efter träningsprogrammet, lydnadsresultaten fick även det en signifikant skillnad ($Z = -3.5$; $p < 0.001$) efter träningsprogrammets gång. Självförtroendets mätvärden visade på en positiv effekt men ingen signifikant ökning ($Z = -1.89$; $p > 0.05$). För den kognitiva ångesten så fanns det ingen signifikant skillnad. Resultaten visar på att träningsprogrammet därmed hade en positiv effekt och att ryttarna kände att de hade mer kontroll på sin omgivning och sin häst. Forskarna menade att det i sig kunde vara orsaken till att självförtroendet steg. Praktisk träning från marknivå baserad på positiv och negativ förstärkning visade sig därför skapa en positiv förändring på kommunikationen mellan hästen och människan.

Hästar inom ridsporten

Med syfte att studera engelsk ridsport genomförde Dashper (2014) en intervjustudie mellan 2007 till 2009. Dashper ville veta om pressen av att ridsporten blivit mer kommersiell förändrade synen på förhållandet mellan hästen och människan. I studien medverkade 26 ryttare på elitnivå inom dressyr, hoppning och fälttävlan. 15 kvinnor och 11 män mellan 18-60 år gamla. Studien analyserade hur ryttarnas attityd var gentemot hästarna genom tre följande huvudteman; respekt och tillgivenhet, hur ryttarna influeras av hästägare och förändringen av ridsporten. Intervjuerna var konstruerade utifrån temat attityd till hästen och hade inga specifika frågor, intervjuerna transkriberades sedan och analyserades tematiskt. På svaren vad ryttarna hade för respekt och tillgivenhet till hästarna, var ryttarna tydliga med att hästar var hästar och att inte förmänskliga dem. De kunde vara älskade som hedersmedlemmar i familjen men först och främst var dem prestationsdjur. Ridsporten kräver att ett ekipage innehåller minst en häst och en ryttare och då måste det finnas en respekt mellan båda parter. Författaren drog slutsatsen att även om hästar inte medvetet är frivilliga deltagare i ridsporten så respekteras och uppskattas deras bidrag av deras ryttare i studien. Hästägarnas roll inom ridsportens elitsammanhang som tredje part, öppnade upp sporten för mindre förmögna skickliga ryttare som vill satsa på sin idrott. Många gånger kunde ägarna komplicera för deras egna hästar om de inte har tillräcklig kunskap om djuren vilket ofta förekom för att de ville se snabba resultat och återbäring på deras investeringar. Detta bidrar till sportens kommersiella betydelse och synsättet på hästar för deras tillfälliga värde och prestationer istället för individer i första hand. Författaren påpekade att förändringarna som skett inom ridsporten utmynnar i att idrotten moderniseras, blir mer tävlingsinriktad och kommersiell. Ryttarna fick svara på en fråga om förändringen har ändrat synen på bandet mellan häst och ryttare. Två av ryttarna var tydliga med att dem tyckte att förändringen fått negativ effekt, båda lade själva stor vikt på relationen mellan parterna då dem tyckte att det var viktigt med förståelse, respekt och empati för djuren. Alla ryttare i studien tydliggjorde vikten av tillit, respekt och kommunikation inom ekipaget men att sportens krav gjorde det svårt att tidsmässigt och finansiellt hinna utveckla starka band. Att det fanns någon slags relation mellan parterna var betydande eftersom ekipagen intensivt arbetade ihop. En annan bidragande faktor var att om idrottarna skulle kunna försörja sig själva var det ofta nödvändigt att sälja hästar som blev mycket värda eller inte nådde upp till den nivå som ryttaren ville vara på. Situationen kunde vara svår att gå igenom om ryttaren byggt upp starka och meningsfulla band till hästen. Detta dilemma satte tävlingshästar i en svår position där de inte riktigt var en vän eller en partner och inte en sak eller en maskin. Denna svåra position gör att många av tävlingsryttarna hindrade sig själva från att knyta allt för starka band till sina hästar,

som annars var vanligt för hobbyekipage. Författaren sammanfattar sin studie med att även om den ständigt förändrande ridsporten drevs mer av pengar och prestationskrav idag behövdes ett någorlunda starkt band mellan häst och ryttare för att kunna prestera, även på elitnivå.

Indikationer

Pain Face

Gleerup et.al. (2015) studerade och kartlagde beteendet av sex hästar, både ston och valacker mellan 3-14 år, när de utsattes för smärtsamt stimuli. Det ena tillvägagångssättet var en blodtrycksmätare som inflaterades runt ett av hästens smalben. Det andra var Capsaicin-gel ovanför hasen på antingen vänster eller höger sida, eller ovanför vänster eller höger bog. Smärtstimulierna verkade i 20 minuter och togs bort inom 30 minuter. Experimenten gjordes två gånger per metod, ett försök med enbart kamerabevakning och det andra försöket när hästens omhändertagare var med hästen. Av de iakttagelser som registrerade var de mest framstående och generella att hästens öron var asymmetriskt och lågt riktade. Ögonens övre ögonlock var något spända och uppdragna och blicken orolig eller tillbakadragen. Näsborrharna var vidgade och läpparna, ganascherna samt andra muskler i ansiktet var synligt spända. Dessa kännetecken visades även med en bild av en av försökshästarna som exempel för tillämpning i vardagsarbete. Forskarna observerade även att hästarna sökte mer kontakt med människorna när människorna var i rummet.

Stress

Köning et.al. (2017) jämförde olika indikatorer och metoder för att mäta stress hos hästar. De använde sig av tidigare forskning som specifikt rörde mätningar av stress inom hästvetenskap och benämnde stress som den fysiologiska utmaningen som individen upplever i reaktion på ett stimuli. Kortsiktigt utmynnade stress i ett fysiskt beteende, som t.ex. flykt, passivitet, stereotypier eller andra konfliktbeteenden. Detta berodde på att hästen upplevde ökad hjärtrytm, adrenalin och noradrenalinpåslag och deras matsmältning och nedbrytning minskade. När hästen utsattes eller upplevde stress under en längre period kunde de långsiktiga påverkningarna leda till stereotypbeteenden, viktninskning och tillväxthämning hos unga djur. Studien jämförde och mätte främst tre olika värden som har nämnts som stresspåvisande, hjärtfrekvens, kortisolnivåer i blod och saliv (plasma) samt ögontemperatur. Forskarna kom fram till att kortisolnivåer var ett svårt mått eftersom det inte var lätt att mäta eller urskilja från hästens egen utsöndring av hormonet när hästen är aktiv, eftersom det utsöndras naturligt vid motion. Mätning av hjärtslag gav säkrare resultat men även den metoden var svår att urskilja och tyda när hästen var aktiv. Bra utrustning, ordentlig provtagning och tidsintervall var svåra felkällor att ta i beräkning med dagens teknik. Att mäta hästens ögonvärme med infraröda kameror var desto mer lovande, tekniken var nyare och svår applicerad men resultatet var tydligare och kunde urskiljas även under aktivitet. Forskarna var dock inte nöjda med resultatet av tidigare nämnda indikatorer och hänvisar därför till tolkning av hästens beteende och agerande för den säkraste bedömningen. De säkraste beteendeindikatorerna att påvisa stress var mängden och frekvensen av eventuella konfliktbeteenden. Hastiga och oönskade rörelseförändringar som sparkar, bockningar, vägran, slängande med svansen, att hästen visade ögonvitor, gapade eller ryckte tygeln ur handen var några exempel på konfliktbeteenden. Konfliktbeteenden som indikatorer kunde även läsas av under ridning och aktivitet. Avsaknaden av konfliktbeteende uteslöt dock inte stress då apati och inlärdd hjälplöshet påvisade en inre stress hästen inte fick utlopp för. Stereotypbeteenden är sen variant av beteendeindikatorer men de var inte lika säkra att använda vid direkta fall eftersom de ofta har djupare ursprung och gick genom olika

intensiva faser. Att kartlägga hästens stereotypa beteende kunde därför ta lång tid vilket kunde fel registreras vid mätning.

Konfliktbeteende

Górecka-Bruzda et.al. (2015) dokumenterade och identifierade när och om konfliktbeteenden återfanns inom elittävlingssammanhang vid hoppning och dressyr. Inspirationen till studien var FEIs (Fédération Equestre Internationale) regler för tävlingshästarnas välfärd. I regelverket står det att hästar enbart ska utsättas för träning som matchar deras fysiska förmåga och mognad i deras respektive grenar. Konfliktbeteende var enligt studien de stunder av obehag hästarna utsattes för och kände på grund av ryttaren eller omgivningens krav som forskarna kunde se med blotta ögat. Materialet som användes filmades mellan 2010–2011 under livesända elittävlingar på FEI:s hemsida. Av totalt 100 hoppekipage och 50 dressyrekpage, allt från ston, valacker och hingstar mellan 7-17 år dokumenterades. Konfliktbeteenden mättes i frekvens av antal gånger de skedde under den tid ekipaget var inom tävlan på banan. De konfliktbeteenden som forskarna valde att titta på i studien var: när hästarna skakade på huvudet, drog tyglarna ur händerna, gapade, viftade tydligt med svansen och när hästarnas huvud föll bakom lodplan. Forskarna valde ut dessa specifika beteenden för att enkelt kunna dokumentera och identifiera förekomsterna av konflikter istället för att fokusera på själva beteendena i sig i just den här studien. Forskarna iakttog att konflikterna i hoppningen skedde tätare i samband med räckan och kombinationer, då mest i form av att tyglarna drogs ur händerna. I dressyren var det svansviftningar som var mest iakttagna och speciellt i samband med svårare rörelser. De andra konflikterna iaktogs också i båda grenar men verkade inte ske i någon relation med svårare eller lättare rörelser eller hinder. Dressyrhästarna gick oftare bakom lodplan än hopphästarna. Sammanfattat räknade forskarna att någon slags variant av konfliktbeteende skedde var 4e sekund på dressyrtävlingarna och var 5e sekund på hoppävlingarna. Forskarnas slutsats av resultatet var att konfliktbeteenden skedde under elittävlingar och att några av hästarna inte var mogna att utföra de tävlingarna som iaktogs trots att det tydligt står att det inte ska vara så. De upplevde att det skulle vara lämpligt att vidare utvärdera och granska konfliktbeteenden på tävlingar på grund av FEI:s riktlinjer, och eventuellt göra riktlinjerna tydligare för att enklare kunna efterföljas. Resultatets allvarighet menade dem berodde på vart gränsen för acceptabel och icke acceptabel intensitet av konfliktbeteenden var således när det går över till att räknas som att hästen inte var tillräckligt förberedd att genomföra testen den utsätts för, vilket FEI:s riktlinjer inte nämner.

Utrustning

I en studie av McGreevy, Warren-Smith & Guisard (2012) undersöktes hårt åtdragna nosgrimmor vid tävling. De mätte effekten av hur hårt en nosgrimma var åtdragen på fem olika hästar som alla var ridhästar vana med engelska nosgrimmor. Hästarna var mellan 14–21 år, en valack, en hingst och tre ston varav tre stycken var varmblod och två fullblod. Metoderna forskarna använde var en infraröd kamera för att urskilja om ögon eller ansiktets temperatur steg vid restriktion samt hästens rörelsefunktioner vid restriktion. Forskarna kom fram till att när nosgrimman drogs åt för hårt, trycktes kindhuden mot molarerna och hästen kunde inte röra på käkarna för att öppna munnen. Hästarna upplevde psykisk stress, minskat blodflöde, ökad känslighet för bettet och att tränset och bettet ibland klämde på närliggande nerver. Den infraröda kameran visade att ögontemperaturen steg vilket visade på att hästen upplevde en inre stress. Detta skedde både med och utan att tyglarna spändes. För ryttarens kontakt med hästens mun kunde detta upplevas som att hästen var mer medgörlig men det var i själva verket endast för att hästens naturliga reaktioner och beteenden inte kunde visas. Eftersom restriktionen visade på att hästarna upplevde ökad stress och eventuellt kunde skada

hästen ville ISES (ISES 2012) att FEI skulle besikta nosgrimmor i samband med tävlingsstart för att kontrollera att nosgrimmorna inte spändes mer än rekommenderat. Rekommendationen vid åtdragning blev $<1.59 \times 3.87 \times 9.89$ cm luft mellan nosgrimman och mitt på nosryggen vid test. De måtten förhindrade gäspning men hästen hade utrymme att reagera lätt, tugga på bettet och öppna munnen något utan att komplikationerna som tidigare nämnts inträffade. ISES skapade utifrån forskningen en kil (Taper gauge) med dem rätta måtten som kunde passas in mellan nosgrimman och nosryggen för att förenkla bedömningen vid tävlingssammanhang.

DISKUSSION

Vilka specifika faktorer och indikatorer kan jämföra och beräkna god hästhållning?

Konfliktbeteenden verkar som den mest lovande och säkraste välfärdsindikatorn utifrån forskningen rörande ämnet. Konfliktbeteenden kan identifiera stress och vissa utrustningsproblem. Konfliktbeteenden går att mäta både under ridning, annan fysisk aktivitet och under alldaglig hantering (Górecka-Bruzda et.al 2015; Köning et.al 2017). Glerup et.al (2017) har inte kategoriserat "pain face" som ett konfliktbeteende utan som en egen indikator i sin studie. Indikatorn som ensam metod blir något bristfällig vid ridning då den endast går att urskilja från marken och inte uppifrån från hästens rygg med samma precision. "Pain face" skulle därför kunna räknas in i samlingsnamnet konfliktbeteende och vara en bra faktor i samverkan med andra beteenden för att skapa en ännu säkrare indikation. Hästarna som föds och utbildas nu (2018) föds ofta med naturlig, kroppslig talang för respektive gren vilket gör det ännu lättare att gå lite för snabbt fram i utbildningen eller hoppa över vissa steg. Górecka-Bruzda et. al (2015) studie är fortfarande aktuell. Att hästarna i studien upplevde något slags obehag var 4e respektive 5e sekund under tävling var mycket, speciellt när det sker på elitnivå där ryttarna ska kunna sin sak och vara förebilder. Att det förekom obehag av den frekvensen på den högsta nivån inom sporten visar att det inte är helt otänkbart att det kan förekomma i ännu större utsträckning på lägre nivåer. Williams & Tabor (2017) visar att förebilder har stora påverkningar på människor, därför är det viktigt att tydliggöra riktlinjer på alla nivåer inom sport. Det för att sport och prestation kan bygga på samverkan och kommunikation istället för snabba resultat. Även om det är upp till var människa att tänka kritiskt och söka kunskap, är det levande djur som berörs. Det medför att man som medmänniska gör sitt bästa för att underlätta och förebygga problem för djuren.

Att använda ögontemperatur, koncentration av kortisol i plasma och hjärtslagsfrekvens blev för osäkert och icke trovärdigt då mätningarna var komplicerade och mätresultaten hade många felkällor som litteraturen nämnde (König et. al.201). I McGreevy, Warren- Smith & Guisards (2012) studie mäts ögontemperatur för att identifiera stress hos hästarna i sina försök om nosgrimmors åtdragning. I en sådan mätning med erfarna forskare, rätt utrustning och kunskap så blev felkällorna rörande indikationen mindre och mer exakta. Som indikator inom forskning av stress verkar ögontemperatur som en säker indikator, i vardagssammanhang där utrustningen och kunskapen inte existerar ännu är det som König (2017) nämnde mycket troligt att resultaten blir mindre trovärdiga på grund av felkällor. Williams & Tabor (2017) nämnde även att illa anpassad utrustning är också en relevant indikator på dålig välfärd, eftersom utrustning som sitter fel ofta förhindrar, skaver eller skadar hästen samt kan orsaka oönskade beteenden från hästen. Genom kunskap om hur välanpassad utrustning kan detta förhindras, hjälpmedel som kilen under nosgrimman och ISES (2012) positionsutlåtande som

resonerat utifrån forskning ökar kunskaperna (ISES 2012; Williams & Tabor 2017). Eftersom konfliktbeteenden är ett av sätten som illasittande utrustning identifieras på (Williams & Tabor 2017) blir det som indikator ännu säkrare. Andra indikatorer på utrustningsfel så som skav eller att utrustningen rör på sig går inte att identifiera på samma sätt under ridning om inte handhavaren känner hästen i fråga väl. Hästar är individer och reagerar olika eftersom de är olika känsliga, därför är omfattandet av konfliktbeteenden det säkraste identifikations sättet för stress och välfärd utifrån varje häst.

Górecka-Bruzda et.al (2015) studie visar inte om ett konfliktbeteende är värre än ett annat av de beteenden som granskades i studien. Exempelvis om svansviftningarna är för att hästen motsätter sig och helst skulle gjort något annat, eller om hästarna viftar på svansen för att det gör ont. Detta skulle kunna förtydligas genom vidare undersökningar av till exempel skulle vara möjligt att kartlägga konfliktbeteenden. Studien kunde även haft en större mätpopulation för att få en säkrare bedömning eller jämfört resultatet med en lägre nivå inom sporten. Vidare studier rörande konfliktbeteenden skulle kunna vidareutvecklas, främst i storlek och omfattning för att skapa mer säkerhet och trovärdighet i resultaten. Slutsatsen rörande konfliktbeteendens frekvens har ingen liknande studie att jämföras med, liknande studier som genomförs nu eller om några år skulle kunna agera som början för att se vart kvalitén på ridsporten är på väg. Detta kan även hjälpa till för att utvärdera FEI's (2013) riktlinjer som Górecka-Bruzda et.al (2015) tyckte skulle revideras och förtydligas i deras slutsats. Det här arbetet har endast använt studier gällande träningsbeteenden eftersom det var de mest tillgängliga. Material rörande andra sorters utrustning skulle göra denna studien mer omfattande och säker. Studien av McGreevy, Warren-Smith & Guisard (2012) som ISES (2012) använt som ett belegg till måtten på deras "Taper gauge", inte särskilt stor mätpopulation att jämföra till sitt resultat på. De använde endast fem hästar till sina mätningar med ett relativt litet åldersintervall (14-21 år), mätningarna i sig var omfattande och noggranna men de var väldigt få (McGreevy, Warren-Smith & Guisard 2012). Detta gör att studiens trovärdighet i form av jämförelse till andra hästar är något tveksam då hästar både ser ut och är olika. Studien har även enbart analyserat den engelska nosgrimmans effekt eftersom studien är gjord som underlag till tävlingshästar på hög nivå, där engelska nosgrimmor används mest. Det gör att resultatet inte går att direkt anamma på alla nosgrimmor som brukas idag. Vidare studier skulle kunna genomföras med en ökad och mer varierad mätpopulation och/eller med mer inkludering av andra sorters nosgrimmor för en större inkludering. Även en utvärdering eller revidering av hur "Taper gaugen" funkar, skulle kunna säkerställa forskarnas resultat.

Hur kan ryttare motivera användandet av hästar för prestation och rekreation ur välfärdssynpunkt?

Hästens roll i samhället har ändrats och anpassats av människan genom århundraden och är fortfarande en stor del av samhället idag. Förhållandena har generellt blivit bättre för hästen, om man utgår från att den i början var mat och dragdjur, vilket också höjt standarden för hästarnas livskvalitet. Att välfärdsfrågan är så stor inom ridsport och hästbranschen är antagligen för den komplexa och mångfacila synen människan har på relationen till hästar nämnt i Dashper (2014) studie. Att sätta ord på vad hästen är till människan är svårt, inte ett redskap men inte heller en familjemedlem. Hästens roll skiljer sig från individ till individ eftersom hästen är ett domesticerat flyktdjur som är på gränsen mellan husdjur och betesdjur. Forskningen förespråkar att en häst ska få vara en häst genom att utföra deras naturliga beteenden och inte utsättas för onödig stress för att må bra. Jones och McGreevy (2010) påpekade att det finns fördelar för hästarnas räkning att leva som tamdjur i form av mat och

skydd mot diverse svårigheter som hästarna skulle upplevt i det vilda som frilevande. Studien nämner dock även att dessa fördelar medför att hästarna har mindre frihet i egna aktiva val. Om skyddet är något hästarna uppskattar svarar dock inte studien på, den generella forskningen har ännu inte funnit ett sätt att bevisa de domesticerade hästarnas frivillighet eller medrörelse i sådana val (Jones & McGreevy 2010). Ridning och träning som utförs metodiskt och på hästens villkor skulle kunna agera som hästens bidrag till samhället mot husering och omhändertagande. Eftersom att Wollfram, Baars & Schuetz (2011) visar på den positiva effekten hos både människan och hästen vid systematisk träning. Om en kontinuerlig metod som till exempel positiv och negativ förstärkning används korrekt blir kommunikationen mellan parterna bättre och minskar riskerna för onödiga fel.

Dashpers (2014) intervjustudie om tävlingsekipage var mycket relevant i frågan om användningen av hästen. Även om studien enbart utvärderar förhållandet med hästen på högsta tävlingsnivå från England, ger det en bild över ridsporten på högsta nivå och lite som idrott generellt eftersom hobbyutövare tar influenser från eliten (Williams & Tabor 2017). Om ridning och tävling är roligt eller givande för hästar svarar den här studier inte på. Hästen är omedvetet frivillig att delta i människans aktiviteter (Dashper 2014). Ridning får negativa effekter om utrustningen, träningsmetoderna och ryttarna eller tränarna inte har tillräckliga erfarenheter eller medel för att undvika att stressa eller skada hästen (Williams & Tabor 2017). Ridsportens ständiga förändring och utveckling mot det kommersiella sättet sätter hästar och handhavare under en större stress, vilket kan leda till försummelse när kunskaper och erfarenheter brister. Den ökade pressen på finansiella medel medför även den svårigheter, hästägare utan kunskaper eller respekt för hästar och anställda ger ryttaren stora svårigheter att alltid handla med hästens välfärd i centrum, vilket inte är optimalt. För ryttare och ägare med kunskap, erfarenhet och tillräckliga finansiella medel för att ge hästarna det de behöver är bandet och respekten mellan människan och hästen det som driver sporten framåt. För att nå den absoluta toppen inom sporten behöver både hästen och ryttaren arbeta tillsammans och båda parternas behov vara tillgodosedda för att prestationen ska kunna utföras maximalt och optimalt (Dashper 2014). Enligt FEI's (2013) *Code of conduct for the welfare of the horse* är detta handlings sätt obligatoriskt vid tävling på internationell nivå och därför ett gott föredöme för lägre nivåer inom sporten. Djurskyddslagen (SFS 1988:534) är ett bra föredöme för att sport och rekreation rörande hästar sker på goda villkor för hästarna i Sverige. Att inte utnyttja hästar mer är utifrån deras förmåga och att skona dem lidande är bra grunder att bygga en rättvis och försvarbar hästhållning på. Om människor som använder och förvaltar hästar kan ändra eller förbättra hästhållningen utifrån forskningen som finns och som bedrivs om välfärdsfrågor blir hästarnas liv mer naturliga. Att förvalta hästar och hålla dem som sport- och rekreationsdjur är ett sätt att bevara djurarten om det görs med hästens välfärd i centrum. För att teorierna ska börja användas i praktiken och fortsätta utvecklas måste den kunna användas och tillämpas praktiskt för att förändring kan ske i större skala. Att dessa kunskaper kommer ut till allmänheten i en enklare och sammanfattad version är också viktigt för att hela samhället kan förstå vikten av att handla utifrån djurens behov.

För Jones & McGreevy (2010) studie rörande för och nackdelarna av att använda domesticerade hästar, skulle vidare forskning om hästars aktiva val och viljor möjligen kunna svara på frågor om samt om det är rätt att använda hästar till sport och prestation utifrån hästens egna preferenser. Även om Wollfram, Baars & Schuetz (2011) mätpopulation var relativt liten visade resultatet på en tydlig signifikant skillnad av kontinuerlig träning. Deras studie skulle kunna utföras i större skala, med till exempel en större mätpopulation eller att olika träningsmetoder och perioder testades för att kunna jämföra vilken metod som är säkrast. Skulle Djurskyddslagen (SFS 1988:534) kunna agera som stöd och en startpunkt för

att skapa rekommendationer och/ eller beskriva optimala förhållanden för hästar, istället för att enbart nämna minimikraven för att sporra utvecklingen framåt. Detta för att förordningarna och regler vid internationell tävling ska kunna förtydligas och fördjupas. FEI (2013) skulle kunna bli mer exakta i deras bestämmelser så att möjligheten till misstolkning blir mindre och svårare, dels för att underlätta förebyggande men också om bestämmelserna bryts och aktion måste ske. Dashper's (2014) intervju studie är för att vara en etnografisk studie, tillräcklig i omfattning och variation för att resultaten ska bli trovärdigt. Tydligare beskrivning om hur intervjuerna utfördes med specifika frågor skulle vara till hjälp om vidare forskning vill bygga vidare på resultatet eller återskapa studien. En större studie skulle kräva fler medverkande forskare eller en längre forsknings period för att sammanställa och revidera intervjumaterialet. Liknande studier skulle kunna genomföras på en mer internationell mätpopulation och/ eller en mer varierad nivå av deltagare, för att få en ännu starkare trovärdighet och relevans. Då skulle resultatet kunna jämföras med en tidigare studie. En likande studie med andra frågor, vinklingar eller fokus skulle även det vara intressant för att utveckla och bygga på forskningen.

Slutsats

Indikatorer som kan användas för att påvisa välfärdsproblem hos hästar är mätning av kortisolnivåer i saliv och blod, ögontemperatur, illa anpassad utrustning, "Pain face" och konfliktbeteenden där den sistnämnda är den säkraste indikationen. Utbildning av ryttare och hästägare om hästens naturliga behov och beteenden utmynnar i en djurhållning där hästens liv får vara så naturligt som möjligt. Likaså att bygga på och efterhålla de redan befintliga lagar och riktlinjer gällande användningen av hästar. Ovan nämnda faktorer är bra kriterier för att motivera människans intentioner gällande användning av hästar inom sport och rekreation.

REFERENSER

Litteratur

- Dashper, K. (2014). Tools of the trade or part of the family? Horses in competitive equestrian sport. *Society & Animals*, vol. 22, ss. 352-371.
- Gleerup, K. B. Forkman, B. Lindegaard, C. & Andersen, P.H. (2015). An equine pain face. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia*. vol. 42(1), pp.103-114.
- Górecka-Bruzda, A. Kosinska, I. Jaworski, Z. & Jezierski, T. (2015). Conflict behaviour in elit show jumping and dressage horses. *Jurnal of Veterinary Behaviour*, vol. 10, pp.137-146
- Hausberger, M. Roche, H. Henry, S. & Visser, K. E. (2008). A review of the human-horse relationship. *Applied Animal Behaviour Science*, vol. 109(1), pp. 1-24.
- Jones, B. & McGreevy, P.D. (2010). Ethical equitation: Applying a cost-benefit approach. *Jurnal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, vol. 5(4), pp. 196-202.
- König, V. Borstel, U. Visser, E.K. & Hall, C. (2017). Indicators of stress in equitation. *Applied Animal Behaviour Science*. vol. 190, pp. 43-56.

McGreevy, P. Warren-Smith, A. & Guisard, Y. (2012). The effect of double bridles and jaw-clamping crank nosebands on temperature of eyes and facial skin of horses. *Journal of Veterinary Behaviour: Clinical Application and Research*. vol. 7(3), pp.142-148.

Randel, H. (2016). Welfare friendly equitation –Understanding horses to improve training and performance. *Journal of Veterinary Behaviour: Clinical Application and Research*, vol. 15, pp. 7-8

SFS 1988: 543. *Djurkyddslagen*. Stockholm: Näringsdepartementet

Williams, J. & Tabor, G. (2017). Rider impacts on equitation. *Applied Animal Science*, vol. 190, pp. 28-42.

Wollfram, A. Baars, C. & Schuetz, S. (2011). Improving horse- rider communication through groundwork training programs. *Journal of Veterinary Behaviour: Clinical Applications and Research*, vol. 6, pp. 297-298.

Internet

FEI (Fédération Equestre Internationale) (2013). *Code of conduct for the welfare of the horse*. http://inside.fei.org/system/files/Code_of_Conduct_Welfare_Horse_1Jan2013.pdf
[Hämtad 2018-01-03]

ISES (International Society for Equitation Science) (2012). *Position Statement on Restrictive nosebands*. <http://equitation-science.com/equitation/position-statement-on-restrictive-nosebands> [Hämtad 2017-12-12]